

Agnieszka Sompolska-Rzechuła

Akademia Rolnicza w Szczecinie

STATYSTYCZNA ANALIZA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO POWIATÓW ZIEMSKICH POGRANICZA POLSKO-NIEMIECKIEGO JAKO CZYNNIKA KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ

1. Wstęp

Na potencjał rozwojowy obszarów wpływa wiele czynników. Można do nich zaliczyć zasoby analizowanego obszaru, do których należą: cechy demograficzne jego mieszkańców (potencjał ludnościowy), stan lokalnej gospodarki oraz szeroko rozumiana infrastruktura, zarówno inżyneryjno-techniczna, jak i społeczna (placówki oświatowe, kulturalne, sportowe i rekreacyjne). Jedną ze współczesnych tendencji w procesie rozwoju regionów jest wykorzystywanie wewnętrznych zasobów, a szansę na podniesienie ich konkurencyjności stanowi współpraca transgraniczna. Poprawa konkurencyjności jest istotnym czynnikiem rozwoju regionów, można ją uzyskać poprzez łączenie potencjału kilku obszarów w ramach współpracy transgranicznej [Białobrzaska, Marks-Bielska 2003, s. 65]. Do czynników decydujących o poziomie konkurencyjności regionów, także obszarów wiejskich, należą przede wszystkim [Białobrzaska, Marks-Bielska 2003, s. 66]: wykwalifikowana siła robocza, dobra infrastruktura (komunikacyjna, wodno-kanalizacyjna, energetyczna itp.), potencjał badawczo-rozwojowy oraz regionalna polityka technologiczna.

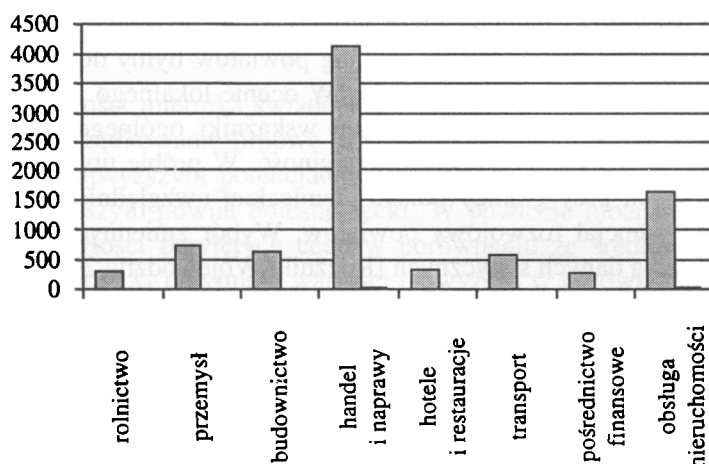
Celem artykułu jest statystyczna analiza potencjału rozwojowego powiatów przygranicznych polsko-niemieckiego, ze szczególnym uwzględnieniem poziomu infrastruktury komunalnej oraz próba utworzenia rankingu analizowanych powiatów pod względem potencjału rozwojowego. Zwrócono szczególną uwagę na stan infrastruktury w powiatach ziemskich, ponieważ stanowi on główny czynnik kształtujący potencjalne możliwości rozwoju obszaru, wpływa na jakość życia mieszkańców, rozwój inicjatyw gospodarczych oraz atrakcyjność terenów wiejskich [Heffer 1999, s. 100].

2. Potencjał rozwojowy powiatów pogranicza polsko-niemieckiego – analiza statystyczna

W badaniu uwzględniono powiaty Polski leżące na pograniczu polsko-niemieckim, należące do trzech województw: zachodniopomorskiego – policki, gryfiński, myśliborski, lubuskiego – gorzowski, słubicki, sulęciński, krośnieński, żarski, żagański oraz dolnośląskiego – zgorzelecki, lubański, bolesławiecki. Są to powiaty przylegające bezpośrednio do granicy oraz graniczące z tymi powiatami (pas dwóch powiatów).

W analizie potencjału rozwojowego szczególne znaczenie ma infrastruktura komunalna, na którą składają się podstawowe urządzenia i instytucje usługowe niezbędne do funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa. Jednym z elementów tej infrastruktury jest sieć rozdzielcza (wodociągowa, kanalizacyjna i gazowa) przypadająca na 100 km² powierzchni powiatu. Najwyższą gęstością sieci wodociągowej charakteryzuje się powiat zgorzelecki – 54,4 km na 1 km² powierzchni, a najniższą – słubicki: 24,4 km na 1 km² powierzchni. Sieć kanalizacyjna powiatu polickiego daje jej czołowe miejsce z 46,2 km na 1 km², a powiat krośnieński posiada tylko 7,8 km na 1 km² powierzchni. W powiecie polickim występuje również najwyższa gęstość sieci gazowej (26,4 km), a najniższa w powiecie sulęcińskim – 3 km. Powiat policki charakteryzuje się wysoko rozwiniętą funkcją przemysłową, o czym świadczą także najwyższe wskaźniki gęstości sieci kanalizacyjnej i gazowej. Pojęcie szeroko rozumianej infrastruktury obejmuje także sieć komunikacyjną, na którą składają się drogi publiczne o twardej nawierzchni, powiatowe i gminne. W powiatach przygranicza polsko-niemieckiego występuje silne zróżnicowanie gęstości dróg. Wartości wskaźnika długości dróg powiatowych na 100 km² powierzchni powiatu wahały się od 19,6 w powiecie słubickim do 41,6 w lubańskim, a długości dróg gminnych – od 8,3 (kroszenieński) do 63,8 (lubański). Na potencjał rozwojowy wpływa liczba i struktura podmiotów gospodarczych, które są znaczącymi przejawami rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. Położenie przygraniczne wpływa na korzystne funkcjonowanie podmiotów gospodarczych, co z kolei pozytywnie oddziałuje na inne dziedziny życia społecznego i gospodarczego. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w badanych powiatach waha się od 693 w powiecie sulęcińskim do 1113 w polickim. Także w powiatach słubickim oraz krośnieńskim zanotowano wysoką liczbę podmiotów, wynoszącą odpowiednio: 1068 i 987. W powiecie polickim blisko 83% podmiotów należy do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, a w powiecie słubickim – 75%. W porównaniu z 2001 r. liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w powiecie polickim wzrosła o 41. 31% podmiotów w tym powiecie przypada na handel i naprawy, 16% na obsługę nieruchomości i firm, 13% na budownictwo i przemysł, 7% na transport, go-

spodarkę magazynową i łączność i około 3% na pośrednictwo finansowe, hotele i restauracje oraz rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo. Analizując strukturę podmiotów gospodarczych, można zauważyć, że największa część podmiotów dotyczy handlu i napraw (średnio 38% w badanych powiatach pogranicza polsko-niemieckiego). Rozwój funkcji handlowo-usługowej jest związany z położeniem przygranicznym. Powstało wiele podmiotów świadczących usługi obywatelom przyjeżdżającym z Niemiec. W roku 2005 największą liczbę podmiotów zarejestrowano w powiecie żarskim (9725), następnie w powiecie zgorzeleckim (7914), a najniższą – w powiecie sulęcińskim (2552) oraz gorzowskim (2262). Strukturę podmiotów w powiecie żarskim przedstawiono na rys. 1.

Rys. 1. Struktura podmiotów gospodarczych w powiecie żarskim w 2004 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Rocznik Województwa Lubuskiego... 2005].

Istotnym czynnikiem w obsłudze przyjeżdżających w powiatach przygranicznych są sklepy spożywcze, targowiska oraz stacje paliw. Większa liczba takich punktów sprzyja rozwojowi funkcji handlowej i turystycznej. Największą liczbę sklepów zanotowano w powiecie żarskim (1296) i żagańskim (1054), najmniejszą zaś w powiatach: sulęcińskim (392) i polickim (585). Specyficzną formą handlu, mającą długą tradycję, są targowiska. W powiatach przygranicznych targowiska są bardzo chętnie odwiedzane przez obywateli Niemiec. Najwięcej targowisk, po 10, znajduje się w powiatach: gryfińskim, żarskim i zgorzeleckim, 8 zanotowano w powiecie polickim, po 6 – gorzowskim i żagańskim oraz po 4 w powiatach myśliborskim, słubickim i krośnieńskim, natomiast najmniej targowisk – 3 odnotowano w powiatach: sulęcińskim, bolesławieckim i lubańskim. Rozwojowi funkcji turystycznej sprzyja powstawanie stacji paliw. W tym przypadku także powiat żarski

plasuje się na czołowym miejscu z liczbą 35 stacji paliw, następnie powiaty: gryfiński (34) i zgorzelecki (30). Najniższą lokatę zajmuje pod tym względem powiat lubański – 12 stacji paliw.

Następnym czynnikiem wywierającym wpływ na funkcjonowanie gospodarki, zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz działalność inwestycyjną wpływającą na potencjał gospodarczy badanych obszarów, są dochody budżetów powiatów. W przeliczeniu na jednego mieszkańca powiatu kształtują się one od 358 zł w powiecie gorzowskim do 546 zł w powiecie sułecińskim.

Analizując wybrane elementy infrastruktury komunalnej powiatów ziemskich leżących na pograniczu polsko-niemieckim, dostrzega się zróżnicowanie badanej zbiorowości. Ze względu na zbyt duże zróżnicowanie wewnętrzne trudno jest ocenić potencjał rozwojowy badanych powiatów tylko na podstawie zbiorczych statystyk. Z tego powodu wydaje się, że ranking powiatów byłby dobrym narzędziem oceny potencjału rozwojowego powiatów. W ocenie lokalnego potencjału rozwojowego badanych jednostek uwzględniono wskaźniki ogólnego rozwoju gospodarczego, mające wpływ na ich konkurencyjność. W próbie utworzenia rankingu powiatów leżących przy granicy polsko-niemieckiej uwzględniono zmienne charakteryzujące potencjał rozwojowy powiatów. Wybór zmiennych był uwarunkowany dostępnością danych statycznych [Roczniki Województw 2005]. Badanie dotyczy 2004 roku. Lista zmiennych diagnostycznych obejmuje następujące cechy:

X_1 – sieć wodociągowa na 100 km²,

X_2 – sieć kanalizacyjna na 100 km²,

X_3 – sieć gazowa na 100 km²,

X_4 – drogi publiczne (powiatowe) o twardej nawierzchni w km na 100 km² powierzchni powiatu,

X_5 – drogi publiczne (gminne) o twardej nawierzchni w km na 100 km² powierzchni powiatu,

X_6 – sklepy na 1000 ludności powiatu,

X_7 – stacje paliw na 10 tys. ludności powiatu,

X_8 – podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności,

X_9 – dochody budżetów powiatów na 1 mieszkańca w zł.

Wszystkie cechy charakteryzują się silną zmiennością (od 13 do ponad 70%), zatem różnicują przestrzennie analizowane obiekty. Do utworzenia rankingu powiatów pod względem potencjału rozwojowego wykorzystano metodę sum standaryzowanych. Zasadniczą ideą metod wyznaczania zmiennych syntetycznych jest przejście z wielowymiarowego układu cech na układ jednowymiarowy poprzez agregację zmiennych [Nowak 1990, s. 85]. Na wstępie określono typ zmiennych. Wszystkie cechy uznano za stymulanty, czyli takie zmienne, które mają pozytywny (stymulujący) wpływ na rozwój badanego zjawiska, duże ich wartości świadczą o wyższym poziomie rozwoju, są więc zjawiskiem pożądanym [Ostasiewicz 1998,

s. 116] Otrzymano następujące wartości miernika syntetycznego, które przedstawiono w tab. 1.

Tabela 1. Wartości syntetycznego miernika potencjału rozwojowego powiatów

Powiaty	Wartość miernika	Powiaty	Wartość miernika
Lubański	1,0000	Żagański	0,2943
Policki	0,9216	Gryfiński	0,1639
Żarski	0,5768	Krośniński	0,1299
Myśliborski	0,5585	Gorzowski	0,0552
Zgorzelecki	0,5221	Sulęciński	0,0166
Ślubicki	0,3904	Bolesławiecki	0,0000

Źródło: obliczenia własne na podstawie Roczników Województw Dolnośląskiego, Lubuskiego, Zachodniopomorskiego 2005.

Wysokie wartości miernika świadczą o wyższym potencjale rozwojowym powiatów; takie porządkowanie liniowe jest związane z przyjętymi zmiennymi diagnostycznymi. Najwyższym potencjałem rozwojowym charakteryzuje się powiat lubański, a najniższym powiat bolesławiecki. W powiecie lubańskim zaobserwowano wyższe wartości przyjętych cech w porównaniu ze średnimi ogólnymi, a zmienne X_4 i X_5 oraz X_1 przyjmują wartości najwyższe w porównaniu z pozostałymi powiatami. W powiecie bolesławieckim większość zmiennych osiąga najniższe wartości, co stanowi o najsłabszej pozycji w rankingu powiatów.

3. Podsumowanie

O konkurencyjności powiatów ziemskich leżących na pograniczu polsko-niemieckim decyduje wiele czynników. Jednym z nich jest potencjał rozwojowy, na który wpływa stan infrastruktury komunalnej. Czynnikiem decydującym o rozwoju społeczno-gospodarczym jest także liczba podmiotów konkurujących na rynku wewnętrznym.

Literatura

- Białobrzaska R., Marks-Bielska R., *Konkurencyjność gospodarcza wschodnich regionów Polski*, [w:] *Agrobiznes 2003. Jakość jako podstawowy instrument konkurencyjności w agrobiznesie*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 983, AE, Wrocław 2003.
- Heffer K., *Stan infrastruktury na terenach wiejskich pogranicza zachodniego. Centra rozwoju gospodarczego*, [w:] *Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich na pograniczu polsko-niemieckim w świetle procesów integracyjnych z Unią Europejską*, red. M. Kłodziński, PAN, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Akademia Rolnicza w Szczecinie, Warszawa 1999.

Nowak E., *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa 1990.

Ostasiewicz W., *Statystyczne metody analizy danych*, AE, Wrocław 1998.

Rocznik Województwa Dolnośląskiego 2005, GUS, Wrocław 2005.

Rocznik Województwa Lubuskiego 2005, GUS, Gorzów Wielkopolski 2005.

Rocznik Województwa Zachodniopomorskiego 2005, GUS, Szczecin 2005.

STATISTICAL ANALYSIS OF DEVELOPMENTAL POTENTIAL OF LANDED ADMINISTRATIVE DISTRICTS IN POLISH-GERMAN BORDERLAND AS AN ECONOMIC COMPETITIVENESS FACTOR

Summary

The aims of the article are: 1) a statistical analysis of developmental potential of administrative districts in Polish-German borderland, with special regard to the level of communal infrastructure and also 2) a test of creation of analysed administrative districts ranking according to developmental potential. The competitiveness of landed administrative districts which are situated in Polish-German borderland is described by many factors. One of the factors is developmental potential which is influenced by the state of communal infrastructure. The number of competing subjects on internal market is also a determinant factor socio-economic development.